

VODNIŠKE IZKUŠNJE IN PREIZKUŠNJE

MARJAN MUNDA

O vodenju izletov po gorah in o vodništvu je bilo že veliko povedanega in napisanega, a se še vedno najdejo vprašanja, dileme, predlogi in razmišljanja, ki jih porajajo žive izkušnje. Poleg vseh predavanj in podukov na tečajih in seminarjih, ob številnih skriptah, knjižicah in priročnikih se dostikrat srečujemo s problemi, za katere vedno ne najdemo odgovorov v pridobljenem znanju. Prepuščeni smo lastni iznajdljivosti. Medtem ko poklicni gorski vodniki skorajda nimajo opravka s številčnejšo skupino, so planinski vodniki redno pred manjšo ali večjo vrsto vódencev; imajo poseben status prostovoljcev brez plačila ali nagrade za opravljeno delo, so amaterji s približno strokovnim znanjem in izvajalci cele vrste nalog in skrbi, vendar s polno odgovornostjo. Spričo tako izpostavljenosti osebne dejavnosti se marsikdo čudi, kako se sploh kdo po razumnem premisleku odloči postati planinski vodnik.

ŠTEVILNI KMALU OBUPAJO

Glavni namen organiziranega vódenja izletov z usposobljenimi vodniki je pohod brez neizogibne, torej varnosti. Čeprav v bilancah nezgod v gorah ni posebej prikazano ali poudarjeno, če se je katera od nesreč pripetila na vódenem izletu, se lahko pohvalimo z domnevo, da bi jih bilo brez vodenja najbrž več. Žal nimamo na voljo podatkov, kolikšen delež med vsemi obiskovalci gorá imajo vódeni planinci, ve pa se, da so vsi ti udeleženci kolikor toliko primerno opremljeni, poučeni o objektivnih nevarnostih in osebnih tveganjih ter tako rekoč v neprestanem vzgajanju za gibanje, bivanje in obnašanje v naravi. Vodniki torej niso le »varnostniki«, temveč tudi vzgojitelji v mnogih pogledih. Mladinski vodniki kot posebna kategorija imajo pri vzgoji še posebno poslanstvo. Sicer pa so učinki gorniške vzgoje v širšem smislu težko merljivi. Poleg varne hoje obsegajo še odnos do narave, ekološko zavest in obnašanje. Gotovo vplivajo pozitivno tudi na medčloveške odnose, kot so družabnost, solidarnost in srčna kultura sploh.

Za vse omenjene smotre (in še za katere druge) se planinski vodniki pripravljajo na bolj ali manj intenzivnih tečajih, predavanjih, praktičnih vajah in obnovitvenih seminarjih. Dolžni so vsako leto voditi najmanj pet izletov, vzdrževati svojo psihofizično kondicijo, o svojem delu dajati poročila, na podlagi katerih jim potrjujejo vodniške izkaznice. Kakorkoli se zdi spočetka vodniški naslov mikaven in ovenčan z osebnim veseljem do gora, v resnici ni samo to. Ko nekateri kandidati uvidijo, za kaj gre, ne spravijo skupaj niti obveznega pripravišstva. Drugi, ko so po programih društev v določenih terminih na vrsti za vódenje izletov, ne najdejo časa ali niso pripravljeni na dejansko odgovornost in napor, ki ga vodenje zahteva. Obnovitveni seminarji oziroma

zbori vodnikov vsake tri leta so marsikomu odveč. Ko je bila uvedena kategorizacija v zvezi z zahtevnostjo vodenja in težavnostjo gorskih tur, je tudi odpadlo nekaj vodnikov zaradi razočaranja nad novimi pravili in formalistično diskvalifikacijo njihovih izkušenj in dolgoletnih zaslug.

Register pri PZS zdaj obsega 995 imen planinskih in 792 mladinskih vodnikov. Vendar priporočilo, da naj bi vsako planinsko društvo imelo nekaj vodnikov, še ni uresničeno. Toda »pomlajevanje« vodniškega kadra je vendarle dovolj spodbudno.

Zdi se, da je v urejanje KVIZ pri PZS kanila prevelika mera formalnosti, kot se to rado zgodi, če se znajde »rep predaleč od glave«. Med drugim je nasledek mimo tega improvizacija vodenja izletov z bolj ali manj izkušenimi gorniki, ki se zdijo pripravi na izbrano nalogo. Nekatera društva si pomagajo z alpinisti, čeprav se ve, da je njihova usmeritev običajno športna, individualistična, za vodenje povprečnih pohodnikov preokrajšana. Dokler se izleti vijejo po terenih brez objektivnega tveganja varnosti, to ni narobe, po nevarnih poteh pa seveda društvo zavestno nosi odgovornost za udeležence, zlasti, če je vodenje izleta prepustilo za vodenje nedoraslemu vodniku.

PREVELIKE SKUPINE, ČEZMerna ODGOVORNOST

Sposobnost vodnika za vodenje je predvsem odvisna od njegovih osebnih kvalitete, od volje in veselja do takega dela ter od vestnega prevzemanja s tem povezanih dolžnosti in odgovornosti. Sliši se na moč lepo in enostavno, če popolnoma preslišimo skrb in pripravljenost na skrajne primere, ko pridejo v poštev izredne naloge: takrat naj ne bi popustili samo živci, ampak naj bi intenzivno delovali razum, treznost odločanja, izkušnja izbiranja in priprave sredstev ter obvladovanje zaupanih vódencev. Na vrsto pridejo navodila in znanja, ki smo jih morda pri uku jemali kot balast oziroma smo jih že pozabili. Le redkim vodnikom je bilo usojeno, da so se preizkusili v neizogibnih, v vremenskih ujmah in podobnem, pripeti pa se lahko vsakemu.

Med sorazmerno rutinske dolžnosti vodnika spada pregled opremljenosti in pripravljenosti vódenih planincev pred turo na zbornem mestu. Naloga postane včasih neprijetna, če mora koga odločno zavrniti, ga izločiti. Na tehničarje se znajdejo odgovornost in prizanesljivost, dolžnost in naklonjenost, pravica in velikodušnost. Toda velja, da je lažja prva kot zadnja zamera.

Zagotavljanje zadostnega števila vodnikov je pogosta težava, kjer posamezniki prevzemajo prevelike skupine in s tem čezmerno odgovornost. V takih primerih vodniku preostane izogibanje težjim smerem in potem je prisiljen kljub razočaranju udeležencev, ki so prišli zaradi napovedane poti in cilja, izbrati primerno pot. Koliko vodnikov je dovolj odločnih za tak zaspek?

V vseh skupinah, posebno pa večjih, se zberejo urnejši

in zmernejši pohodniki. V takih primerih je težko držati vrsto sklenjeno. V izogib slabe volje je najbolje vrsto razdvojiti, če sta le na voljo dva vodnika za samostojno vodenje do cilja. Navset, da naj najpočasnejši oziroma manj sposobni hodijo spredaj, se ne obnese, saj potem šibki hodci zaradi zadrege pred celotno skupino, ki jim sledi, preveč forsirajo in se izčrpajo. Za vse ni nikoli prav, a vodnik je poklican, da po svojem preudarku poišče umerjeno sredino zadovoljstva.

Posebne pozornosti na skupinskih izletih so vredni otroci. Resda so navadno v spremstvu staršev, a to ne omejuje njihove razigranosti, razposajenosti, lahko-miselnosti, ki v določenem okolju ni varna. Včasih imamo opraviti s starši, ki se ne zavedajo objektivnih nevarnosti in lastne odgovornosti ter to prepuščajo vodniku. Otroci so na ustreznih izletih sicer vedno dobrodošli, saj jih s primernim družabnim in vzgojnim odnosom neprisiljeno uvajamo v hojo, v naravo in obnašanje v skupini. Toda vodnik ob svoji skrbi za celo skupino ne more biti varuh posameznega otroka. V vabilih na težje ture je zato neredko objavljeno, da izlet ni primeren za otroke, kar morajo starši upoštevati.

NESEBIČNO LJUBITELJSTVO

Ob razmahnjenem ljubiteljstvu do psov ni čudno, da srečujemo tudi v hribih vedno več teh kosmatih prijateljev, ki so po prepričanju njihovih ljubiteljev

dobrodušnega značaja, nadpovprečne pasje pameti in poslušnosti. Ker je pes bolj prijatelj lastnika kot drugih ljudi, je povprečen odnos do psov odklonilen, srečanje z njimi na ozki gorski stezi je neprijetno, na izpostavljenih mestih lahko nevarno, da ne omenjam proženja kamenja v strminah. Na skupinske izlete pes še posebej ne spada; ni mu namreč mogoče preprečiti navade, da teka zdaj naprej, zdaj nazaj k lastniku, se mota med nogami pohodnikov ter jim povzroča nelagodje če že ne negotovega koraka. V prostore planinskih koč prinašajo psi v ožnjeno ozračje še dodatne vonjave, zato noter ne sodijo.

Vodništvo, kakršnega opravljajo planinski in mladinski vodniki, je kronano s prostovoljnostjo, kar mu daje pečat nesebičnega ljubiteljstva. Če bi ga v kakšni obliki obsenčila potreba ali želja po prodajanju, bi bilo v svojem bistvu skaljeno in ne bi več dosegalo in izpolnjevalo namena, za kakršnega je bilo organizirano. Pohodniki na vodenem izletu naj bi upoštevali vodnikovo prostovoljno prevzeto odgovornost in požrtvovalnost, sledili njegovim napotkom, opozorilom in zlasti ukrepom v sili, se uskladili s skupino in se odpovedali svojeglavnosti.

Največja nagrada vsakega vodnika so zadovoljni, veseli obrazi planincev po srečno opravljenem izletu; in če kdo od njih utegne reči vodniku »hvala za lep dan«, mu je bil trud poplačan.

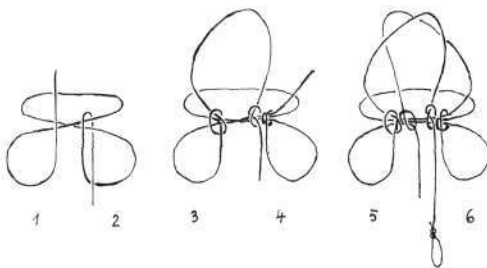
Nov vrvni sedež – drugič

Štirideset let in več je že poteklo, odkar je **ing. Fran-ce Avčin** objavil svoj nov vrvni sedež (Planinski vestnik, 1955, str. 304–305), s čimer je dopolnil dvojni škripčev poteg **ing. Vinka Modca** (Planinski vestnik, 1934, str. 233–236). S tem vrvnim sedežem se je pritisk vrvi pri navezavi prenesel razen na pas tudi na obe stegni, iz česar izhaja princip sodobnih plezalnih pasov – sedežev. Svoj vrvni sedež je Avčin namenil tudi za spuščanje z vponko ob vrvi namesto manj varne osmične zanke okrog stegen, za kar je predvidel štiri metre dolg kos pomožne vrvice.

Danes že vsak, tudi začetnik, uporablja plezalni pas, ki ustreza zahtevam UIAA, kar je prav. Vendar se posebno na vodenih izletih ali pri pomoči drugim v gorah dogaja, da moramo ustrezno navezati sicer neopremljene planince. Za tako improvizacijo so si domači in tuji »strokovnjaki« izmislili vse mogoče navezave na pomožne vrvi, ki pa so navadno preveč komplicirane za uporabo. Verjetno niso poznali enostavne Avčinove rešitve, ki bi danes zvenela nekako tako:

»Enojno vrv položimo najprej okrog hrbta (v pasu). Nato oba konca vodimo križno preko trebuha in za stegni naprej, med nogama navzgor čimbolj v koraku (sl. 1), nato pa s koncema...«

Za našo improvizacijo bi nadaljeval: »...preko prekrí-žanja na trebuhu napravim dva navadna vozla

(sl. 2, 3), za kar potrebujemo štiri metre vrvi. V prekrížanje vpneemo ustrezno vponko z eno ali dvema popkovinama. Še bolje pa je, da vodimo obe vrvi od opisanih vozlov pod pazduhama bočno na hrbet, ju tam prekrížamo in ju preko nasprotnih ramen vodimo do pasu. Na trebušnem prekrížanju ju privežemo vsako z navadnim vozlom (sl. 4, 5), za kar potrebujemo 6 do 7 metrov vrvi. Če imamo 8 do 9 metrov vrvi, preostala konca uporabimo kot dve popkovini (sl. 6).«

Omenjeni improvizirani sedež moremo uporabljati v sili za varovanje ob vrvni ograji ali za navezo v navezi. Poudarjam, da navedeni sedež ne more nadomestiti pasu po zahtevah UIAA, vendar je precej boljši kot navadna navezava z vrvjo ali kak kompliciran način navezave s pomožno vrvjo.

Tomaz Planina